

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»

ОПЕШКО НАТАЛІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 368.027.2/3:336(477)(043.3)

УПРАВЛІННЯ ДОСТАТНІСТЮ КАПІТАЛУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Харківському національному університеті будівництва та архітектури Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор,
заслужений економіст України
Внукова Наталія Миколаївна,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,
завідувач кафедри управління фінансовими послугами.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Шірінян Лада Василівна,
Національний університет харчових технологій,
в.о. завідувача кафедри фінансів;

кандидат економічних наук, доцент
Супрун Анатолій Анатолійович,
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
доцент кафедри фінансів, податків і страхової справи.

Захист відбудеться «25» квітня 2016 року о 13 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.883.01 у ДВНЗ «Університет банківської справи» за адресою: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 1, ауд. 205.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Університет банківської справи» за адресою: 04119, м. Київ, вул. Білоруська, 17.

Автореферат розіслано «___» березня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент



Н. С. Меда

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Страхування є важливою галуззю економіки, яка надає населенню та суб'єктам господарювання страховий захист, а також формує значні за обсягом інвестиційні ресурси для розвитку економіки. Основною умовою забезпечення здатності страхового сектору здійснювати власні функції, зокрема виконувати зобов'язання перед клієнтами, є наявність у страхових компаній достатнього обсягу капіталу.

Об'єктивні процеси, що відбуваються на страховому ринку України, зокрема зростання кількості страховиків з тимчасовою адміністрацією, зниження якості врегулювання страхових подій та падіння довіри споживачів до страхових послуг, зумовлені недостатністю капіталу страхових компаній для покриття непередбачуваних збитків у їх діяльності.

Основною причиною низького рівня капіталізації страховиків в Україні є відсутність необхідного теоретико-методологічного забезпечення управління достатністю капіталу, яке б давало змогу виявляти проблеми на ранніх стадіях їх виникнення, ухвалювати обґрунтовані рішення щодо визначення інструментів і методів формування фінансових ресурсів та зниження ризиків для усунення дефіциту капіталу. Проблема забезпечення достатності капіталу набуває актуальності також через недосконалість чинних в Україні вимог до капіталу страховиків, які не враховують усі ризики в їх діяльності, та обмеженістю доступу компаній до джерел ресурсів. У Концепції запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами в Україні наголошується на необхідності вдосконалювати підходи до оцінки достатності капіталу страхових компаній відповідно до законодавства Європейського Союзу та стандартів Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю. В умовах переходу до нових регуляторних вимог вітчизняні страховики повинні здійснювати заходи, спрямовані на підвищення ефективності управління достатністю капіталу, для забезпечення рентабельності власної діяльності та високих конкурентних позицій.

Дослідженню теоретико-методологічних засад регулювання й оцінки достатності капіталу страхових компаній приділили значну увагу іноземні фахівці, а саме: І. Аффольтер, Н. Бургер, К. Г. Гунченко, С. Дарсі, Ж. Дене, М. Коггінс, І. Б. Котловський, Г. Крамер, Р. Лестер, Ф. Лундберг, Р. Льюїс, С. Харрінгтон та ін.

Окремі аспекти управління капіталом для забезпечення фінансової стійкості страхових компаній висвітлені в працях таких учених: С. А. Ачкасової, О. І. Барановського, А. О. Бойка, Н. М. Внукової, О. Д. Вовчак, О. О. Гаманкової, К. Г. Гриценка, О. В. Козьменко, О. В. Корват, Г. Г. Козоріза, О. М. Пікалова, Л. Г. Піратовського, Б. І. Пшика, Ю. Е. Слепухіної, А. А. Супруна, Н. В. Ткаченко, Л. В. Шірінян, Г. В. Чернової та ін.

Незважаючи на існування ґрунтовних досліджень, проблема управління достатністю капіталу страхових компаній вивчена недостатньо. Потребують подальшого розвитку теоретичні засади та методичні підходи до оцінки достатності капіталу страховиків з урахуванням ризиків їх діяльності, а також методичний інструментарій формування капіталу та управління ризиками для забезпечення його

достатності. Актуальність вирішення зазначених проблем та недостатній рівень розроблення їх теоретико-методологічного обґрунтування обумовили вибір теми, мети та завдань дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до планів наукових досліджень Харківського національного університету будівництва та архітектури й Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. У науково-дослідній роботі Харківського національного університету будівництва та архітектури «Забезпечення результативності діяльності страхових компаній в Україні» (номер державної реєстрації 0113U003554) обґрунтовано необхідність використання субординованого боргу для забезпечення достатності капіталу та підвищення результативності діяльності страховиків. У рамках науково-дослідницької роботи Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця «Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0114U006141) проведено SWOT-аналіз методики оцінювання достатності капіталу відповідно до вимог Директиви Solvency II та надано рекомендації щодо побудови фінансового механізму управління достатністю капіталу страхових компаній.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретичних положень, удосконалення методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо управління достатністю капіталу страхових компаній в Україні.

Для досягнення мети дисертації поставлено такі завдання:

- визначити сутність поняття «достатність капіталу страхової компанії» та передумови управління нею;
- уточнити підходи до оцінювання достатності капіталу страхових компаній;
- обґрунтувати засади формування системи управління достатністю капіталу страхової компанії;
- визначити ефективність управління достатністю капіталу страхових компаній;
- проаналізувати практику управління формуванням капіталу страхових компаній;
- обґрунтувати вибір пріоритетних методів управління ризиками для забезпечення достатності капіталу страхових компаній;
- розвинути методичне забезпечення прогнозування достатності капіталу страхових компаній;
- удосконалити методичний підхід до формування структури страхового портфеля завдяки здійсненню операцій перестраховування для забезпечення достатності капіталу страхових компаній;
- удосконалити методичний підхід до формування оптимальної структури капіталу страховиків при управлінні його достатністю.

Об'єктом дослідження є процес управління достатністю капіталу страхових компаній.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні та практичні аспекти управління достатністю капіталу страховиків.

Методи дослідження. Для вирішення завдань наукового дослідження

використано такі методи: морфологічного аналізу (для уточнення сутності поняття «достатність капіталу страхової компанії»); метод графів (для обґрунтування послідовності етапів управління достатністю капіталу та побудови ієрархії завдань, пов'язаних із запровадженням методики оцінки достатності капіталу в систему управління страхової компанії); регресійного аналізу (для моделювання впливу рівня диверсифікації страхового портфеля на достатність капіталу страхової компанії); групування (для аналізу достатності капіталу страховиків); матричний підхід (для оцінювання ефективності управління достатністю капіталу страхових компаній); математичної статистики (для вимірювання показників оцінки ефективності управління достатністю капіталу страхових компаній); індексного аналізу (для визначення джерел формування капіталу страхових компаній); SWOT-аналізу (для визначення завдань, які мають бути вирішені в разі використання методики оцінки достатності капіталу в системі управління страхової компанії); аналізу ієрархій (для оцінки пріоритетності методів управління ризиками та методів формування капіталу страхової компанії); імітаційного моделювання (для прогнозування достатності капіталу страхової компанії); математичного моделювання (для формування оптимальної структури страхового портфеля та наявного капіталу страхової компанії).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти з питань регулювання діяльності страхових компаній, стандарти та рекомендації міжнародних організацій у сфері нагляду за страховими компаніями, статистичні дані Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Нацкомфінпослуг, матеріали Ліги страхових організацій України, інформаційно-аналітичних видань, звітність страхових компаній, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, результати досліджень вітчизняних і закордонних науковців.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретичних підходів та вдосконаленні науково-методичного інструментарію управління достатністю капіталу страхових компаній. Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

удосконалено:

- зміст поняття «достатність капіталу страхової компанії» з огляду на виокремлення таких сутнісних характеристик, як спрямованість на: забезпечення у визначеному часовому горизонті виконання страхових зобов'язань; фінансування зобов'язань у розмірі, що перевищує страхові резерви; покриття непередбачуваних збитків у діяльності страховика, що сприяє підвищенню ефективності управління страховою компанією;

- підхід до формування оптимальної структури наявного капіталу страхової компанії в управлінні його достатністю, відмінністю якого від існуючих є визначення оптимального співвідношення між обсягом власного капіталу та субординованого боргу для максимізації приросту рентабельності власного капіталу та обмеження рівня боргового навантаження страховика;

- науково-методичні засади щодо вибору пріоритетного методу управління страховими ризиками для забезпечення достатності капіталу страхових компаній,

відмінність яких полягає у визначенні системи критеріїв вибору: рівень зниження страхових ризиків, відсутність ризику дефолту контрагентів, розширення можливостей страхової компанії для прийняття на страхування великих страхових ризиків, відсутність ризику втрати конкурентних позицій, рівень організаційних витрат у результаті використання методу, доступність методу. Застосування цих засад дає змогу підвищити оперативність ухвалення рішень при управлінні достатністю капіталу;

– науково-методичний підхід до формування оптимальної структури страхового портфеля страхової компанії, який, на відміну від існуючих, базується на визначенні оптимальних часток перестраховика в преміях за класами страхування з огляду на забезпечення достатності капіталу для максимізації рентабельності діяльності страховика;

дістали подальшого розвитку:

– теоретичні засади формування системи управління достатністю капіталу страхової компанії завдяки узгодженню інтересів зацікавлених сторін під час визначення мети управління, формалізації етапів управління достатністю капіталу, поєднанню методів, інструментів, важелів управління ризиками діяльності (страховим, ринковим, кредитним та операційним) та джерелами формування наявного капіталу, що сприяє досягненню мети управління достатністю капіталу;

– методичне забезпечення оцінювання ефективності управління достатністю капіталу страхових компаній, особливістю якого є використання матриці в системі координат «рівень достатності капіталу – рівень рентабельності необхідного капіталу», що дає змогу визначати недоліки в управлінні достатністю капіталу страховиків та ухвалювати обґрунтовані рішення з їх усунення.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в уточненні теоретичних положень і вдосконаленні методичних підходів до управління достатністю капіталу страхових компаній. Надані в роботі рекомендації можуть бути використані в процесі управління діяльністю страховиків в умовах гармонізації національного страхового законодавства із законодавством Європейського Союзу.

Основні положення дисертації впроваджені в діяльність страхових компаній та актуаріїв. Зокрема, методичний підхід до прогнозування достатності капіталу за методом імітаційного моделювання з урахуванням ризиків і фінансових потоків страховика впроваджено в діяльність ПРАТ «ІНСТИТУТ РИЗИКУ» для надання послуг страховим компаніям з оцінки достатності капіталу та розробки заходів щодо усунення дефіциту капіталу (довідка №231 від 10.10.2014).

Методичний підхід до формування структури страхового портфеля страхової компанії завдяки визначенню оптимальних часток перестраховика в преміях за класами страхування використовується в діяльності ПРАТ «СК «ЛЕММА СІТІ СЕРВЕР» для забезпечення достатності капіталу та підвищення рентабельності діяльності страхової компанії (довідка № 15/05/14 від 27.05.2014).

Результати дослідження використані під час викладання навчальної дисципліни «Страховий менеджмент» на кафедрі управління фінансовими послугами Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (довідка № 1543 про впровадження від 12.09.2014).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеною, самостійною роботою, у якій всі положення і пропозиції, винесені на захист, одержані автором особисто. Внесок автора в роботах, виконаних у співавторстві, наведено в списку опублікованих праць.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на восьми науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Шляхи розвитку теорії та практики сучасного страхування» (Санкт-Петербург, 2011); Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та студентів «Проблеми управління соціально-економічним розвитком України» (Харків, 2012); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Розвиток ринків фінансових послуг в умовах глобалізації» (Харків, 2012); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка і управління: теорія і практика» (Дніпропетровськ, 2013), ІХ Міжнародній науково-практичній конференції «Тенденції та стратегії забезпечення сталого розвитку» (Київ, 2013), Міжнародній науково-практичній конференції «Інституційні основи функціонування економіки в умовах трансформації» (Нюрнберг, 2014), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та сучасний менеджмент: теоретичні та практичні аспекти» (Одеса, 2014), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та управління: проблеми теорії та практики» (Нюрнберг, 2014).

Публікації. Результати дисертації знайшли відображення у 18 друкованих працях загальним обсягом 6,04 д.а., серед яких підрозділи у 2 колективних монографіях; 6 статей у фахових наукових виданнях, з яких 1 стаття в періодичному фаховому виданні іншої держави; 8 матеріалів конференцій; 2 статті в інших виданнях; особисто автору належить – 5,89 д.а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків; містить 46 таблиць (з них 3 таблиці – на трьох повних сторінках), 28 рисунків (з них 4 рисунки – на чотирьох повних сторінках), список використаних джерел, що налічує 404 найменування на 42 сторінках, і 23 додатки на 167 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 391 сторінку, обсяг основного тексту – 175 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, визначено наукову новизну отриманих результатів, їх практичну цінність та результати апробації.

У першому розділі «**Теоретичні засади управління достатністю капіталу страхових компаній**» визначено сутність поняття «достатність капіталу страхової компанії» та передумови управління нею; уточнено підходи до оцінювання достатності капіталу страхових компаній; обґрунтовано засади формування системи управління достатністю капіталу страхової компанії.

У роботі на основі теоретичного узагальнення й аналізу еволюції поглядів на сутність капіталу та його структуру запропоновано визначення капіталу страхової компанії як сукупності її власних, залучених та позикових фінансових ресурсів, які

в процесі діяльності перетворюються на матеріальні, нематеріальні та фінансові активи з метою надання страхового захисту, формування інвестиційного потенціалу й отримання прибутку. Встановлено, що для забезпечення платоспроможності страхової компанії визначальну роль відіграє залучений капітал і власний капітал, який виконує оперативну, захисну та регулюючу функції в діяльності страховика.

На основі морфологічного аналізу визначено такі сутнісні характеристики поняття «достатність капіталу страхової компанії», як спрямованість на покриття непередбачуваних збитків у діяльності та забезпечення виконання страховиком страхових зобов'язань у розмірі, що перевищує страхові резерви. Оскільки непередбачувані збитки є ймовірнісною величиною, яка залежить від обсягу та складу портфеля ризиків страхової компанії, встановлено, що визначення достатності капіталу має здійснюватися відповідно до заданого довірчого інтервалу на певний період часу (часовий горизонт) у майбутньому, необхідний для нейтралізації ризиків. У підтримці достатності капіталу страхової компанії, а відтак у коректній оцінці його величини, зацікавлені різні суб'єкти: власники страхової компанії, споживачі страхових послуг, наглядові органи, кредитори та рейтингові агентства. Обґрунтовано, що, залежно від цілей цих суб'єктів, достатній обсяг капіталу може визначатися з різним довірчим інтервалом.

За результатами виокремлення основних сутнісних характеристик поняття «достатність капіталу страхової компанії» подано його тлумачення як обсягу власного капіталу, який забезпечує здатність страхової компанії в рамках визначеного зацікавленими сторонами довірчого інтервалу та часового горизонту виконувати страхові зобов'язання в розмірі, який не може бути покритий страховими резервами, а також покривати інші непередбачувані збитки в діяльності.

Зроблено висновок про брак узгодженого погляду щодо доцільності використання різних підходів до оцінювання достатності капіталу страхових компаній. Вітчизняні та іноземні вчені, а також міжнародні організації у сфері нагляду за страховою діяльністю розробили методики оцінювання достатності капіталу на основі використання низки показників, здійснення імітаційного моделювання, визначення інтегральних коефіцієнтів достатності капіталу. За результатами аналізу існуючих підходів з погляду переваг та недоліків встановлено, що серед цих методик найбільш точно прогнозувати непередбачувані збитки в діяльності страхових компаній дає змогу підхід, наведений у Директиві Solvency II, який передбачає розрахунок мінімального (CAR_{min}) та цільового коефіцієнтів достатності капіталу (CAR_{tar}) на основі комплексного врахування основних ризиків страховиків. Відповідно до зазначеного підходу в роботі запропоновані підходи до формування системи управління достатністю капіталу страхової компанії.

З погляду системного та процесного підходів наводиться визначення системи управління достатністю капіталу страхової компанії як упорядкованої сукупності взаємопов'язаних, взаємодоповнювальних і узгоджених елементів: суб'єктів, об'єктів та мети управління, фінансового механізму, нормативного та інформаційного забезпечення, а також процесів, необхідних для управління достатністю капіталу страхової компанії. Структура системи управління достатністю капіталу страховика представлена на рис. 1.

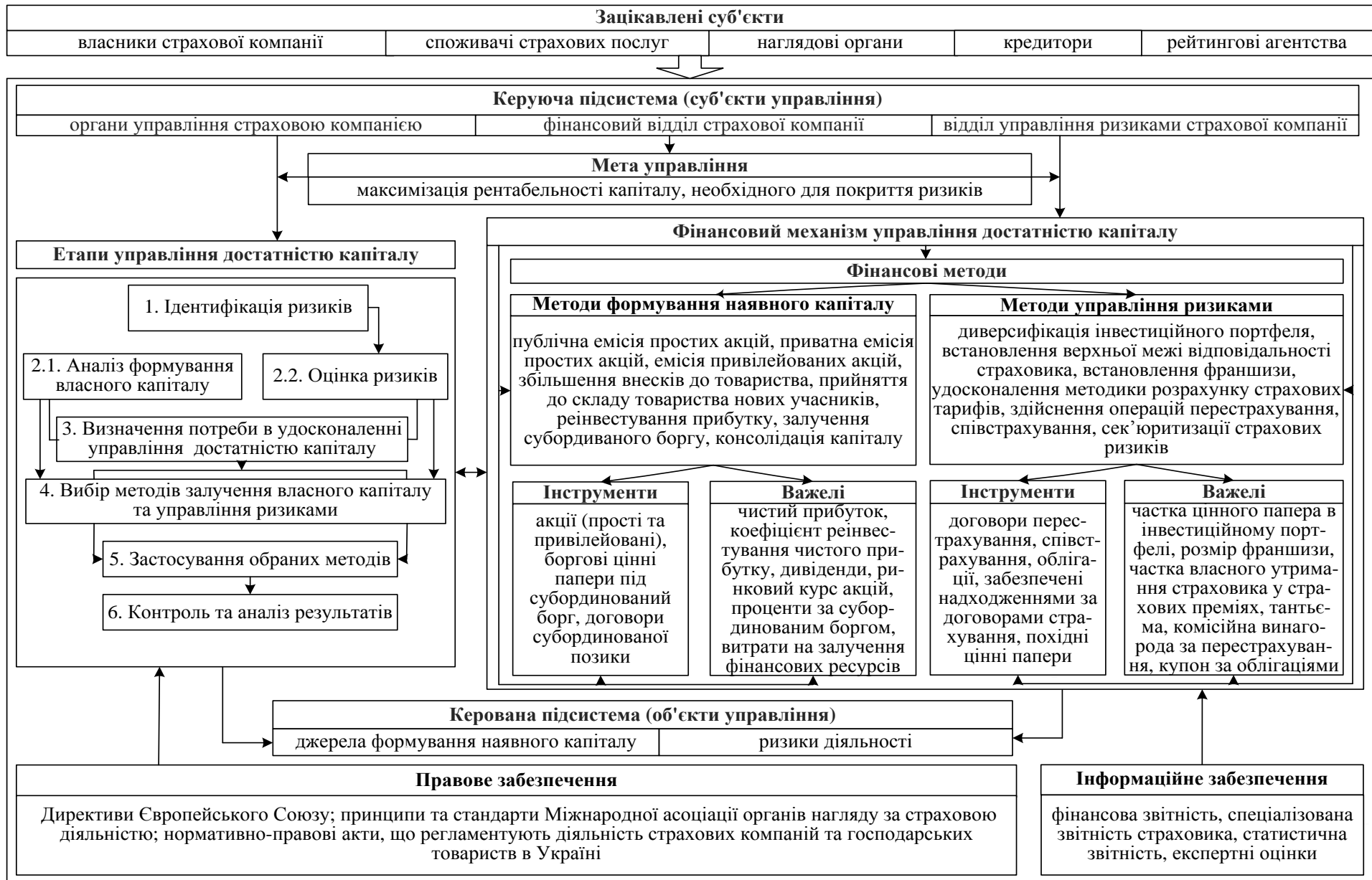


Рис.1. Структура системи управління достатністю капіталу страхової компанії

Джерело: розробка автора

Визначено, що запровадження в діяльність страховиків запропонованої системи (рис.1) є передумовою вдосконалення управління достатністю їх капіталу.

У другому розділі «Стан управління достатністю капіталу страхових компаній в Україні» визначено ефективність управління достатністю капіталу страхових компаній; проаналізовано практику управління формуванням капіталу страхових компаній; обґрунтовано вибір пріоритетних методів управління ризиками для забезпечення достатності капіталу страхових компаній.

Оскільки для страхових компаній основним стимулом реалізації підходів до управління достатністю капіталу стосовно ризиків діяльності є вимоги національних органів нагляду за страховою діяльністю, у роботі проведено оцінку достатності капіталу українських компаній, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, відповідно до Закону України «Про страхування» (далі – Закон). Для розрахунку використана звітність 65 страховиків, частка яких у загальному обсязі валових страхових виплат ринку перевищує 70 %, що свідчить про репрезентативність вибірки об'єктів дослідження.

Законом для забезпечення достатності капіталу страхових компаній встановлені вимоги до мінімального розміру їх статутного капіталу та перевищення фактичного запасу платоспроможності (ФЗП) над нормативним запасом платоспроможності (НЗП). Результати розрахунків продемонстрували, що протягом 2010-2014 рр. розміри статутних капіталів усіх страховиків були більшими за встановлене Законом мінімальне значення в середньому в 10 разів, а медіанне значення показника відношення ФЗП до НЗП страхових компаній було в діапазоні від 4,55 до 5,15. На основі виділених недоліків чинної в Україні методики оцінки достатності капіталу, які полягають у неврахуванні всіх ризиків у діяльності страхових компаній при визначенні вимог до капіталу, зроблено припущення, що показники достатності капіталу є значно завищеними.

Для обґрунтування здатності страхових компаній покривати непередбачувані збитки у своїй діяльності оцінено достатність їх капіталу щодо положень Директиви Solvency II. Результати розрахунку дефіциту та надлишку капіталу об'єктів дослідження відповідно до визначених значень цільового коефіцієнта достатності капіталу представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати розрахунку дефіциту та надлишку капіталу страхових компаній в Україні на основі оцінки його достатності

Рік	Кількість компаній з дефіцитом капіталу $CAR_{tar}<1$	Дефіцит капіталу, тис. грн.	Кількість компаній з надлишком капіталу $CAR_{tar}>1$	Надлишок капіталу, тис. грн.
2010	24	-989 551,60	41	2 629 326,87
2011	21	-630 969,08	44	2 474 298,16
2012	15	-756 002,80	50	4 190 828,59
2013	22	-1 729 772,46	43	3 123 822,79
2014	28	-2 020 693,86	37	2 514 887,05

Джерело: розраховано автором

Визначено, що 2014 року недостатній обсяг капіталу мали 28 страхових компаній, частка яких у валових страхових преміях об'єктів дослідження становить 57,12 %. Для забезпечення цільового рівня достатності капіталу цим компаніям необхідно залучити

фінансові ресурси на суму 2 020,69 млн. грн. Оскільки розмір надлишку капіталу страховиків, що виконують норматив достатності капіталу, перевищує дефіцит капіталу інших страхових компаній, зроблено висновок, що загалом обсяг фінансових ресурсів на страховому ринку України є достатнім для покриття поточної потреби національної економіки у страховому захисті, а забезпечення достатності капіталу страхових компаній може бути досягнуто завдяки використанню інструментів перерозподілу ризиків між ними.

Встановлено негативний вплив чинних в Україні вимог до капіталу страхових компаній на управління його достатністю, що підтверджує необхідність реалізації положень Директиви Solvency II для нагляду за страховою діяльністю, які б мотивували страховиків удосконалювати систему ризик-менеджменту та підходи до формування фінансових ресурсів при управлінні достатністю капіталу.

Запропоновано методичне забезпечення оцінювання ефективності управління достатністю капіталу страхової компанії, що полягає в розробці матриці за показником достатності капіталу (за вертикаллю) та рівнем рентабельності необхідного капіталу (за горизонталлю). Розподіл 65 страхових компаній у матриці за даними 2014 року представлений на рис. 2.

Рівень достатності капіталу страхової компанії	Надлишковий [1,56; +∞)	6	7	13	17	18
	Достатній [1,0; 1,56)	8	10	16	19	20
	Недостатній [0,45; 1,00)	3	4	9	14	15
	Критичний [0; 0,45)	1	2	5	11	12
Вісь матриці	Критичний (-∞; -9,76)	Низький [-9,76; 0,23)	Середній [0,23; 21,94)	Високий [21,94; 56,07)	Дуже високий [56,07; +∞)	
Рівень рентабельності необхідного капіталу, %						

Номер квадранту: 1 – дуже низька ефективність управління, 2–7 – низька ефективність управління, 8–13 – середня ефективність управління; 14–18 – ефективність управління є вищою за середню; 19 – висока ефективність; 20 – дуже висока ефективність

Рис. 2. Матриця оцінювання ефективності управління достатністю капіталу страхової компанії

Джерело: розробка автора

Використання розробленого методичного забезпечення дало змогу визначити, що лише 4,62% страхових компаній мають високу та дуже високу ефективність управління достатністю капіталу. Для 72,31 % страховиків ефективність управління достатністю капіталу є середньою та вищою за середню, для решти компаній (23,08%) – низькою. Застосування такого підходу дає можливість не тільки мати поточну оцінку ефективності управління достатністю капіталу, а й розробити рекомендації щодо його вдосконалення.

Проведений аналіз практики управління формуванням капіталу страхових компаній в Україні продемонстрував недостатнє використання страховими компаніями України всіх можливих методів та інструментів поповнення й оптимізації капіталу, що не дає змоги забезпечити достатність їх капіталу й позбавляє можливостей підвищувати рентабельність інвестицій, ринкову вартість акцій та знижувати витрати на залучення додаткового капіталу.

На основі проведеного SWOT-аналізу методики оцінки достатності капіталу відповідно до підходу, наведеного в Директиві Solvency II, встановлено завдання, які мають бути вирішені в разі запровадження цієї методики в систему управління вітчизняними страховими компаніями. Для визначення першочергових завдань побудовано їх ієрархію за методом спрямованих графів (рис. 3).



Рис. 3. Ієрархія завдань із запровадження методики оцінки достатності капіталу в систему управління страхової компанії

Джерело: розробка автора

Базові завдання ієрархічної моделі (рис. 3) належать до повноважень державних органів і передбачають створення національної системи підготовки актуаріїв та розроблення законодавчої бази для використання альтернативних методів управління ризиками та формування капіталу. На рівні страхових компаній основними завданнями визначено вдосконалення системи управління ризиками та розвиток інструментів і методів формування й оптимізації капіталу. Вирішення цих завдань у найбільш короткий термін та в умовах обмеженого доступу до джерел фінансових ресурсів допоможе страховим компаніям подолати дефіцит капіталу.

До методів мінімізації основних у діяльності страхових компаній ризиків у роботі віднесено встановлення обґрунтованих розмірів страхових тарифів, визначення верхньої межі відповідальності страховика, встановлення франшизи, удосконалення методики розрахунку страхових резервів, здійснення операцій перестраховування, співстрахування та сек'юритизації страхових ризиків. Для обґрунтування вибору методу, найбільш прийняттого для використання при

управлінні достатністю капіталу, було проведено ранжування за методом аналізу ієрархій Т. Сааті за такими критеріями: 1 – рівень зниження страхових ризиків; 2 – відсутність ризику дефолту контрагентів; 3 – розширення можливостей страхової компанії для прийняття на страхування великих страхових ризиків; 4 – відсутність ризику втрати конкурентних позицій; 5 – рівень організаційних витрат у результаті використання методу; 6 – доступність методу (табл. 2).

Таблиця 2

Визначення найбільш пріоритетного методу управління ризиками страхової компанії

Метод управління ризиками	Критерії порівняння						Пріоритетність методу управління ризиками
	1	2	3	4	5	6	
	0,37*	0,07*	0,10*	0,12*	0,03*	0,31*	
Встановлення обґрунтованих розмірів страхових тарифів	0,03	0,18	0,02	0,07	0,16	0,18	0,09
Визначення верхньої межі відповідальності страховика	0,06	0,18	0,07	0,05	0,18	0,08	0,08
Встановлення франшизи	0,07	0,18	0,08	0,05	0,26	0,08	0,09
Удосконалення методики розрахунку страхових резервів	0,03	0,18	0,03	0,26	0,16	0,17	0,12
Перестраховання	0,27	0,05	0,21	0,27	0,16	0,29	0,25
Співстраховання	0,27	0,19	0,21	0,03	0,05	0,18	0,19
Сек'юритизації страхових ризиків	0,27	0,04	0,38	0,27	0,03	0,02	0,18

*Рівень пріоритетності критеріїв порівняння

Джерело: розробка автора

Доведено, що для управління ризиками з метою забезпечення достатності капіталу страховиків найбільш доцільно використовувати операції перестраховання. Кількісну оцінку ефективності здійснення перестраховання для управління достатністю капіталу в роботі запропоновано проводити на основі визначення зміни рівня ризику страхових портфелів страховиків під впливом перестраховання. За результатами проведених розрахунків встановлено, що управління перестрахованням в Україні здійснюється неефективно.

У третьому розділі «Удосконалення управління достатністю капіталу страхових компаній» розвинуто методичне забезпечення прогнозування достатності капіталу страхових компаній, удосконалено методичний підхід до формування структури страхового портфеля за рахунок здійснення операцій перестраховання для забезпечення достатності капіталу страхових компаній; удосконалено методичний підхід до формування оптимальної структури капіталу страховиків при управлінні його достатністю.

На основі формалізованого опису операційної, інвестиційної та фінансової діяльності страхових компаній і характеристик їх ризиків було побудовано системно-динамічні моделі, які формують комплексне методичне забезпечення прогнозування достатності капіталу, використання якого дає змогу оцінити можливий дефіцит капіталу страховиків для покриття непередбачуваних втрат у майбутньому та підвищити обґрунтованість ухвалення управлінських рішень з його усунення.

Для визначення параметрів і доцільності управління достатністю капіталу страхових компаній за допомогою перестраховання в дисертації запропоновано

науково-методичний підхід до формування структури страхового портфеля страхових компаній, використання якого дає змогу розрахувати оптимальну участь перестраховика у страхових преміях за класами страхування за умови забезпечення достатності капіталу при максимізації рентабельності страхової діяльності (рис. 4). У табл. 3 наведено результати апробації розробленого підходу для ПРАТ «СК «Арсенал Страхування».

Таблиця 3

**Результати формування оптимальної структури страхового портфеля
ПРАТ «СК «Арсенал Страхування»**

Показник	Клас страхування	Фактичні значення показників на 01.01.2015	Результати формування оптимальної структури страхового портфеля
Рівень перестраховування за класами страхування, %	Клас 1	92,91	28,85
	Клас 2	0,00	99,00
	Клас 3	31,56	99,00
	Клас 4	13,13	99,00
	Клас 5	78,21	0,00
	Клас 6	68,75	95,19
	Клас 7	0,00	0,00
Наявний капітал, млн. грн.		166,69	166,69
Необхідний капітал, млн. грн.		234,54	166,69
Коефіцієнт достатності капіталу, %		71,07	100,00
Коефіцієнт рентабельності страхової діяльності, %		4,15	6,67
Зміна коефіцієнта достатності капіталу, п.п.		–	28,93
Зміна коефіцієнта рентабельності страхової діяльності, п.п.		–	2,52

Джерело: розраховано автором

На основі запропонованого науково-методичного підходу визначено частки перестраховика у страхових преміях за класами страхування, що уможливило підвищення рентабельності страхової діяльності ПРАТ «СК «Арсенал Страхування» на 2,52 п.п. порівняно з фактичною та забезпечення достатності капіталу ($CAR_{tar} > 100\%$). Проведені розрахунки довели, що розроблений підхід є ефективним, універсальним та зручним інструментом при управлінні достатністю капіталу страховиків.

Використання науково-методичного підходу до формування структури страхового портфеля страхових компаній дає можливість визначити оптимальне співвідношення між ризиком і рентабельністю страхових операцій, підвищити спроможність страховиків виконувати зобов'язання перед клієнтами та забезпечити достатність їх капіталу в умовах обмеженого доступу до джерел фінансових ресурсів.

Для вирішення завдань з підвищення рентабельності інвестованих власниками в діяльність страхової компанії коштів та зниження витрат на залучення додаткових фінансових ресурсів при управлінні достатністю капіталу в дисертації розроблено підхід до формування оптимальної структури наявного капіталу страховика (формула 1). Сутність запропонованого підходу полягає у визначенні оптимального співвідношення між власним капіталом і субординованим боргом у складі наявного капіталу для забезпечення максимального приросту його рентабельності та обмеження рівня боргового навантаження страхової компанії.

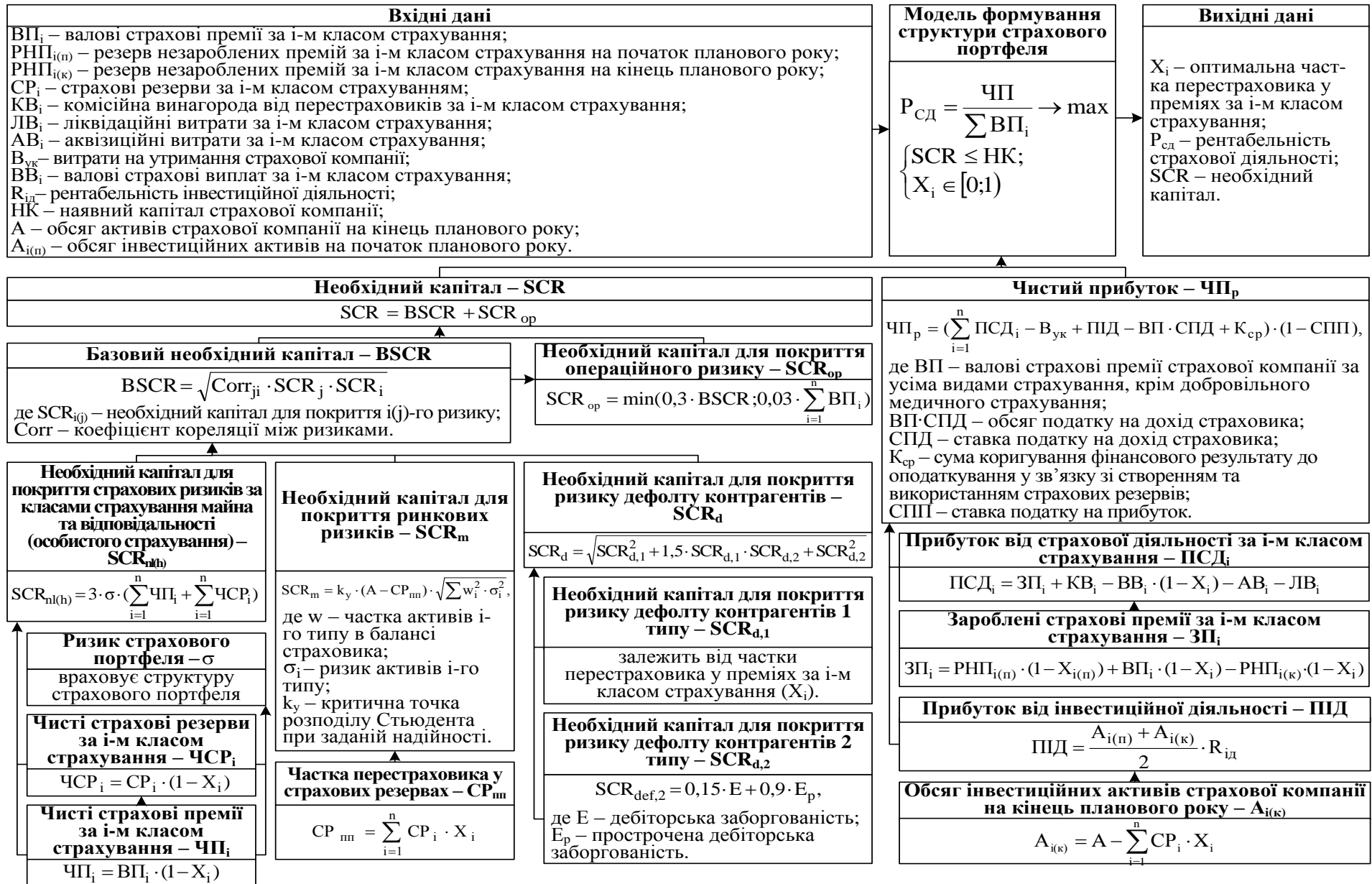


Рис.4. Науково-методичний підхід до формування оптимальної структури страхового портфеля страхової компанії
 Джерело: розробка автора

$$(1 - \text{СПП}) \cdot \left(\frac{\text{ЕВІТ} - \text{ВП} \cdot \text{СПД}}{\text{SCR}} - \text{В}_{\text{СБ}} \right) \cdot \frac{X_{\text{СБ}} \cdot \text{SCR}}{X_{\text{ВК}} \cdot \text{SCR}} \rightarrow \max$$

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{SCR} \leq \text{НК}; \\ X_{\text{СБ}} \cdot \text{SCR} + X_{\text{ВК}} \cdot \text{SCR} = \text{SCR}; \\ X_{\text{СБ}} \leq 0,5; \\ X_{\text{ВК}} \cdot \text{SCR} \geq 0,2 \cdot \text{MCR}; \\ \text{В}_{\text{СБ}} = Y_i, \text{ якщо } \text{ICR} = \frac{\text{ЕВІТ} - \text{ВП} \cdot \text{СПД}}{X_{\text{СБ}} \cdot \text{SCR} \cdot \text{В}_{\text{СБ}}} \in (X_i; X_j]; \\ X_{\text{СБ}} \geq 0; \\ X_{\text{ВК}} \geq 0; \\ i, j = 1, \dots, 15 \end{array} \right. , \quad (1)$$

де СПП – ставка податку на прибуток страховика; ЕВІТ – прибуток до сплати податків та відсотків за позиками; ВП – валові страхові премії страховика за усіма видами страхування, крім добровільного медичного страхування; СПД – ставка податку на дохід страховика; SCR – необхідний капітал; В_{СБ} – відсоток за субординованим боргом; X_{СБ} – питома вага субординованого боргу; X_{ВК} – питома вага власного капіталу; НК – наявний капітал; MCR – мінімальний необхідний капітал; Y_i – і-та ставка за субординованим боргом з урахуванням ризикової надбавки; ICR – відношення ЕВІТ до розміру річних витрат на обслуговування субординованого боргу; (X_i; X_j] – інтервал значень показника ICR, якому відповідає і-та ставка за субординованим боргом.

На прикладі ПРАТ «СК «Арсенал Страхування» доведено доцільність використання розробленого підходу до управління достатністю капіталу страхових компаній. Так, оптимізація структури наявного капіталу дає змогу підвищити його рентабельність на 6,7 п.п. та забезпечити достатність.

Для ухвалення обґрунтованих рішень при управлінні достатністю капіталу страхових компаній розроблено алгоритм відбору методів забезпечення достатністю капіталу, який може визначити не тільки їх склад, але й обсяг капіталу чи рівень зниження ризиків, який необхідно досягнути із застосуванням конкретного методу.

Таким чином, запропоновані в дисертації теоретичні положення і науково-методичні підходи до формування структури капіталу та зниження ризиків доцільно використовувати страховим компаніям в Україні для вдосконалення управління достатністю капіталу, зокрема в умовах гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливе науково-практичне завдання з подальшого розвитку теоретичних положень, удосконалення методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо управління достатністю капіталу страхових компаній в Україні. За результатами дослідження сформовано висновки

теоретичного, методичного і практичного характеру, які полягають у такому.

1. Теоретичну основу управління достатністю капіталу страхової компанії становлять поняття «капітал», «власний капітал» та «достатність капіталу». Під капіталом страхової компанії слід розуміти сукупність власних, залучених та позикових фінансових ресурсів страхової компанії, які в процесі діяльності перетворюються на матеріальні, нематеріальні та фінансові активи для надання страхового захисту, формування інвестиційного потенціалу й отримання прибутку. Для забезпечення фінансової стійкості страхової компанії важливе значення мають залучений капітал та власний капітал, який виступає гарантією покриття непередбачуваних збитків у її діяльності. Основними сутнісними характеристиками поняття «достатність капіталу страхової компанії» є: забезпечення у визначеному часовому горизонті виконання страхових зобов'язань; фінансування зобов'язань у розмірі, що перевищує страхові резерви; покриття непередбачуваних збитків у діяльності страховика.

2. Серед методичних підходів до оцінювання достатності капіталу страхових компаній найбільш точно прогнозувати непередбачувані збитки в діяльності страхових компаній дає змогу підхід, представлений у Директиві Solvency II, який передбачає розрахунок вимог до капіталу на основі комплексного врахування ризиків. Зазначений методичний підхід покладено в основу при розробці підходів до формування системи управління достатністю капіталу страхових компаній.

3. Управління достатністю капіталу страхових компаній доцільно здійснювати відповідно до системного та процесного підходів. У системі управління достатністю капіталу страхової компанії відповідно до визначеної мети суб'єкти впливають на об'єкт управління (джерела формування наявного капіталу та ризики діяльності) з використанням фінансового механізму, який включає фінансові методи, інструменти та важелі впливу. Особливість процесу управління достатністю капіталу полягає в синхронізації етапів управління ризиками та джерелами формування капіталу.

4. На управління достатністю капіталу страхових компаній в Україні негативно впливають чинні нормативні вимоги до капіталу, що підтверджує необхідність реалізації положень Директиви Solvency II для нагляду за страховою діяльністю. Низький рівень достатності капіталу в Україні мають ті страхові компанії, які характеризуються високими показниками ділової активності та темпами нарощення страхової діяльності. У більше ніж 56% страхових компаній ефективність управління достатністю капіталу є середньою та низькою. Причинами такої ситуації є невідповідність обсягів нарощення власного капіталу рівню ризиків, що приймаються на страхування, відсутність дієвих методів управління ризиками та джерелами формування капіталу, неефективний розподіл капіталу за напрямками діяльності.

5. Основним джерелом нарощення капіталу страхових компаній в Україні є чистий прибуток, однак його обсяг є недостатнім для покриття дефіциту їх капіталу. Особливостями практики управління формуванням капіталу страхових компаній в Україні є недостатнє використання усіх можливих методів і інструментів його поповнення й оптимізації, що не дає змогу забезпечити його достатність та позбавляє можливості підвищувати рентабельність інвестицій, ринкову вартість акцій та знижувати витрати на залучення додаткового капіталу.

6. Пріоритетним методом управління ризиками страхової компанії є перестраховування, яке дає можливість забезпечити достатність капіталу за допустимого

рівня організаційних витрат та відсутності ризику втрати власних конкурентних позицій. У діяльності страхових компанії України роль перестраховування як інструмента забезпечення достатності капіталу належно не оцінена, а управління операціями перестраховування здійснюється неефективно.

7. Для вдосконалення управління достатністю капіталу страхових компаній важливу роль відіграє точне прогнозування ризиків, які виникають у процесі їх діяльності, обсягу необхідного капіталу для покриття цих ризиків та дефіциту або надлишку капіталу на основі використання методу системної динаміки, який передбачає врахування фінансових потоків у страховій, інвестиційній та фінансовій діяльності страховика та надає можливість розробити рекомендації щодо забезпечення достатності капіталу.

8. Управління достатністю капіталу страхових компаній із використанням розробленого науково-методичного підходу до формування оптимальної структури страхового портфеля дає змогу визначити оптимальне співвідношення між ризиком та дохідністю страхових операцій, підвищити спроможність страховиків виконувати зобов'язання перед клієнтами, забезпечити достатність капіталу при підвищенні рентабельності страхової діяльності в умовах обмеженого доступу до фінансових ресурсів.

9. Для зменшення витрат на формування капіталу та підвищення рентабельності інвестованих власниками коштів у практичній діяльності страхових компаній при управлінні достатністю капіталу доцільно використовувати підхід до оптимізації структури наявного капіталу страховика на основі максимізації приросту його рентабельності, моделювання розміру процентної ставки за субординованим боргом, обмеження боргового навантаження та забезпечення достатності капіталу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Підрозділи в колективних монографіях

1. Опешко Н. С. Визначення впливу структури страхового портфеля на достатність капіталу страхової компанії / Н. С. Опешко // Фінансові послуги проблеми теорії та практики : монографія / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, О. В. Діанова та ін.; наук. ред. та кер. кол. авт. Н. М. Внукова. – Х. : Видавництво «Лідер», 2014. – С. 157–172. *Особистий внесок*: обґрунтовано вплив рівня диверсифікації страхового портфеля на достатність капіталу страхової компанії. – 0,66 д.а.

2. Опешко Н. С. Регулювання достатності капіталу страховиків з урахуванням вимог ЄС / Н. С. Опешко // Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції : монографія / Н. М. Внукова, Ж. О. Андрійченко, С. А. Ачкасова та ін.; наук. ред. та кер. кол. авт. Н. М. Внукова. – Х. : ТОВ «Ексклюзив», 2014. – С. 51–57. *Особистий внесок*: проведено SWOT-аналіз методики оцінювання достатності капіталу відповідно до вимог Директиви Solvency II та надано рекомендації щодо побудови фінансового механізму управління достатністю капіталу на рівні страхової компанії. – 0,38 д.а.

Статті в наукових фахових виданнях України

3. Опешко Н. С. Теоретичні аспекти визначення економічного капіталу страхових компаній / Н. С. Опешко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії

та практики : зб. наук. праць. – Харків : ХІБС УБС НБУ, 2011. – Випуск 1(10). – С. 65–72. – 0,42 д.а.

4. Опешко Н. С. Фінансовий механізм управління достатністю капіталу страхової компанії / Н. С. Опешко // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. – № 11. – С. 37–42. – 0,42 д.а.

5. Опешко Н. С. Фінансове забезпечення достатності капіталу страхової компанії за рахунок субординованого боргу / Н. С. Опешко // Економіка та держава. – 2014. – № 1. – С. 88–92. – 0,43 д.а.

6. Опешко Н. С. Розробка методичного підходу до прогнозування достатності капіталу страхової компанії / Н. С. Опешко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія «Економічні науки». – 2014. – № 9. – С. 152–157. – 0,47 д.а.

7. Opeshko N. S. The development of methodological approach to management of capital adequacy of insurance company through reinsurance [Internet source] / N. S. Opeshko // Economic Processes Management: International Scientific E-Journal. – 2015. – № 1. – Access mode: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2015_1/2015_1_12.pdf. – 0,37 д.а.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав

8. Опешко Н. С. Использование перестрахования для управления достаточностью капитала страховой компании / Н. С. Опешко // Страховое дело. – 2014. – №5. – С. 35–42. – 0,36 д.а.

Наукові праці в інших виданнях

9. Опешко Н. С. Визначення сутності поняття «достатність капіталу страхової компанії» [Електронний ресурс] / Н. С. Опешко // Ефективна економіка. – 2012. – №10. – Режим доступу до журналу : <http://www.economy.nauka.com.ua/>. – 0,42 д.а.

10. Опешко Н. С. Государственное регулирование достаточности капитала страховых компаний / Н. С. Опешко // Пути развития теории и практики современного страхования : сборник тезисов международной научно-практической конференции (28 октября 2011). – СПб. : ЭФ СПбГУ, 2012. – С. 182–187. – 0,21 д.а.

11. Опешко Н. С. Управління ризиками для підвищення достатності капіталу страхових компаній / Н. С. Опешко // Проблеми управління соціально-економічним розвитком України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів (27 квітня 2012). – Х. : ВБ «Фактор», 2012. – С. 412–418. – 0,26 д.а.

12. Опешко Н. С. Вплив положень Solvency II на розвиток національного ринку страхових послуг / Н. С. Опешко // Розвиток ринків фінансових послуг в умовах глобалізації : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (29 листопада 2012). – Х. : ХНЕУ, 2012. – С. 85–86. – 0,19 д.а.

13. Опешко Н. С. Джерела фінансового забезпечення достатності капіталу страхових компаній в Україні / Н. С. Опешко // Економіка і управління: теорія та практика : збірник матеріалів науково-практичної інтернет-конференції (12–13 вересня 2013). – Дніпропетровськ : «Герда», 2013. – С. 146–151. – 0,21 д.а.

14. Внукова Н. М. Перестраховування в управлінні достатністю капіталу страхової компанії / Н. М. Внукова, Н. С. Опешко // Грудневі читання – 2013:

Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 грудня 2013). – К. : Логос, 2013. – С. 115–118. *Особистий внесок здобувача*: обґрунтовано доцільність використання перестраховування для підвищення достатності капіталу страхових компаній. – 0,15 д.а.

15. Опешко Н. С. Обоснование методов управления страховыми рисками для повышения достаточности капитала страховой компании / Н.С. Опешко // Институциональные основы функционирования экономики в условиях трансформации : сборник материалов Международной научно-практической конференции (23 мая 2014). – Нюрберг : Верлаг, 2014. – Ч.2. – С. 102–105. – 0,19 д.а.

16. Опешко Н. С. Обґрунтування методів фінансового забезпечення достатності капіталу страхової компанії / Н. С. Опешко // Економіка та сучасний менеджмент: теоретичні та практичні аспекти : збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (15–16 серпня 2014) / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». – О.: ЦЕДР, 2014. – Ч.2. – 108 с. – 0,18 д.а.

17. Опешко Н. С. Этапы управления достаточностью капитала страховой компании / Н. С. Опешко // Экономика и управление: проблемы теории и практики : сборник материалов Международной научно-практической конференции (19 декабря 2014). – Нюрберг : Верлаг, 2014. – Ч.2. – С. 121–131. – 0,41 д.а.

18. Внукова Н. М. Оценка достаточности капитала страховых компаний в Украине / Н. М. Внукова, Н. С. Опешко // Украинский страховой клуб. – 2015. – №2. – С. 52–54. *Особистий внесок*: визначено дефіцит та надлишок капіталу страхових компаній. – 0,16 д.а.

АНОТАЦІЯ

Опешко Н. С. Управління достатністю капіталу страхових компаній. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ДВНЗ «Університет банківської справи», Київ, 2016.

Дисертація присвячена розвитку й удосконаленню теоретичних положень, методичних підходів та розробленню практичних рекомендацій до управління достатністю капіталу страхових компаній в Україні.

Визначено зміст поняття «достатність капіталу страхової компанії» та теоретичні передумови управління нею. Уточнено підходи до оцінювання достатності капіталу страхових компаній. Розроблено теоретичні основи формування системи управління достатністю капіталу страхової компанії. Обґрунтовано потребу страхового ринку в підвищенні достатності капіталу та оцінено ефективність управління достатністю капіталу страхових компаній в Україні. Проаналізовано практику управління формуванням капіталу страхових компаній в Україні. Визначено вплив управління ризиками на достатність капіталу страхових компаній. Обґрунтовано вибір пріоритетних методів управління ризиками для забезпечення достатності капіталу страхових компаній. Удосконалено методичне забезпечення прогнозування достатності капіталу страхових компаній. Розвинуто методичний підхід до формування структури страхового портфеля за

рахунок здійснення операцій перестраховання для забезпечення достатності капіталу страхових компаній. Удосконалено методичний підхід до формування оптимальної структури капіталу страховиків в управлінні його достатністю.

Ключові слова: достатність капіталу страхової компанії, система управління достатністю капіталу страхової компанії, ризики діяльності страхової компанії, управління ризиками страхової компанії, структура страхового портфеля, структура капіталу страхової компанії.

АННОТАЦІЯ

Опешко Н. С. Управление достаточностью капитала страховых компаний. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – ГВУЗ «Университет банковского дела», Киев, 2016.

Диссертация посвящена развитию и усовершенствованию теоретических положений, методических подходов и разработке практических рекомендаций по управлению достаточностью капитала страховых компаний в Украине.

Усовершенствовано содержание понятия «достаточность капитала страховой компании», под которым предложено понимать размер собственного капитала, обеспечивающий способность страховой компании в пределах определенного заинтересованными сторонами доверительного интервала и на протяжении очерченного временного горизонта выполнять обязательства в размере, который нельзя покрыть страховыми резервами, а также покрывать другие непредсказуемые убытки в деятельности. Определены теоретические предпосылки управления достаточностью капитала страховых компаний. Уточнены подходы к оценке достаточности капитала страховых компаний. Разработаны теоретические основы формирования системы управления достаточностью капитала страховой компании.

Обоснована потребность страхового рынка в повышении достаточности капитала. Определена эффективность управления достаточностью капитала страховых компаний с использованием матрицы, построенной в системе координат «уровень достаточности капитала – уровень рентабельности необходимого капитала». Проанализирована практика управления формированием капитала страховых компаний в Украине. Определено влияние управления рисками на достаточность капитала страховых компаний. Обоснован выбор метода управления рисками, наиболее приемлемого при управлении достаточностью капитала страховых компаний, с использованием таких критериев: 1) уровень снижения страховых рисков; 2) отсутствие риска дефолта контрагентов; 3) расширение возможностей страховой компании для принятия на страхования крупных страховых рисков; 4) отсутствие риска потери конкурентных позиций; 5) уровень организационных расходов в результате использования метода; 6) доступность метода.

Усовершенствовано методическое обеспечение прогнозирования достаточности капитала страховых компаний с использованием метода системной динамики, предполагающего учет финансовых потоков в результате осуществления страховой, инвестиционной и финансовой деятельности страховщика.

Развит научно-методический подход к формированию структуры страхового

портфеля страховой компании, который основывается на определении оптимальных долей перестраховщика в премиях по классам страхования с учетом обеспечения достаточности капитала при максимизации рентабельности страховой деятельности. Усовершенствован научно-методический подход к формированию структуры имеющегося капитала страховой компании в управлении его достаточностью, отличие которого от существующих состоит в определении оптимального соотношения между объемом собственного капитала и субординированного долга в имеющемся капитале при условии максимизации прироста рентабельности собственного капитала и ограничения уровня долговой нагрузки страховщика. Предложен алгоритм выбора методов обеспечения достаточности капитала, который позволяет определить не только их состав, но и объем капитала или уровень снижения рисков, который необходимо достичь с применением конкретного метода.

Ключевые слова: достаточность капитала страховой компании, система управления достаточностью капитала страховой компании, риски деятельности страховой компании, управление рисками страховой компании, структура страхового портфеля, структура капитала страховой компании.

ANNOTATION

Opeshko N.S. Management of capital adequacy of insurance companies. – Manuscript.

Dissertation for Candidate of Science degree in Economics in the specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – SHEI Banking University, Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to development and improvement of theoretical provisions, methodological approaches and practical recommendations for the management of capital adequacy of insurance companies in Ukraine.

The concept of capital adequacy of the insurance company was improved. Theoretical preconditions of capital adequacy management of insurance companies were determined. The approaches to evaluating capital adequacy of insurance companies were clarified. The theoretical foundations of formation the system of capital adequacy of insurance companies were developed. The need of the insurance market in raising the capital adequacy and the efficiency of capital adequacy management of insurance companies in Ukraine were defined. The practices of management of capital formation of insurance companies in Ukraine were analyzed. The impact of risk management on capital adequacy of insurance companies was determined. The choice of priority risk management techniques for ensuring capital adequacy of insurance companies was proved. The methodological support of forecasting the capital adequacy of insurance companies was improved. The methodical approach to the formation the structure of insurance portfolio through reinsurance operations for ensuring the capital adequacy of insurance companies was developed. The methodical approach to the formation the optimal capital structure of insurers for managing capital adequacy was developed.

Keywords: capital adequacy of insurance company, capital adequacy management system, activity risk of insurance company, management of risks of insurance company, structure of insurance portfolio, capital structure of insurer.

Підписано до друку 18.03.2016 р. Формат 60x90/16.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 27. Безкоштовно.

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. А00 № 507350.
61022, м. Харків, пров. Соляниківський, 4.
Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96.